

PISSEBEDDEN

Pissebedden (zeer verwarrend ook keldermot, steenmot, steenluis of platte zeug genoemd) zijn geen insecten, doch behoren tot de klasse der kreeftachtigen of schaaldieren of Crustacea, waartoe ook kreeften, krabben en garnalen behoren en wel tot de orde der Isopoda (gelijkpotigen).

Enkele soorten

In ons land komen 6 verschillende families van pissebedden voor, die elk weer een aantal soorten tellen.

De meest voorkomende soort *Porcellio scaber* Latr. behoort tot de familie der Porcellionidae, waarvan in Nederland 12 soorten zijn vertegenwoordigd. Een andere veel voorkomende soort, *Porcellionides pruinosus* Brandt, behoort eveneens tot deze familie.

Andere bekende pissebeddensoorten zijn o.a. *Oniscus asellus* L. (fam. Oniscidae) en *Armadillidium vulgare* Latr. (fam. Armadillidiidae). Laatstgenoemde familie heeft het vermogen zich tot een kogel op te rollen. De genoemde soort houdt van zonnige en droge plaatsen.

Uiterlijk

Pissebedden zijn vrij platte, ovaalvormige dieren. Zijn zijn voorzien van 2 korte „binnenste” antennen en 2 relatief grote „buitenste” antennen. Op de kop zitten 2 tamelijk grote, bij sommige soorten samengestelde, donkere ogen. Het tussenstuk (borststuk of pereion) bestaat uit 7 duidelijk zichtbare segmenten, die elk 2 poten dragen. Dit in tegenstelling tot insecten, waarbij de 3 paar poten paarsgewijs aan het uit één deel bestaande borststuk of thorax zijn bevestigd. Het achterstuk (achterlijf of pleon) bestaat uit 6 segmenten met aanhangsels.

De monddelen vertonen een grote overeenkomst met die van de bijtende insecten; met deze monddelen kunnen de dieren kleine stukjes plantaardig voedsel afbijten en kauwen.

De segmenten van het achterlijf zijn gevormd tot kieuwen die zorgen voor de zuurstofvoorziening.

De kleur van pissebedden kan tamelijk grote variaties vertonen; *Porcellio scaber* is geelachtig met zwarte vlekken; *Porcellionides pruinosus* paarsbruin met een blauw-grijze „zweem”; *Oniscus asellus* grijs met onregelmatige lichtere vlekken en *Armadillidium vulgare* is vaak donkergrijs van kleur.

De grootte van volwassen exemplaren van de verschillende pissebeddensoorten ligt veelal tussen 12 en 18 mm.

Levenswijze

Omdat pissebedden een beperkte mogelijkheid hebben om vocht in het lichaam vast te houden, hebben zij een omgeving met een hoge luchtvochtigheid nodig. Gebleken is echter dat zij in water niet kunnen leven. Wordt de vochtigheid door zware regenval te groot, dan verlaten ze hun verblijfplaatsen, op zoek naar een voor hen gunstiger omgeving. Zo kunnen ze soms in aantallen tegen buitenmuren en beplanting worden aangetroffen.

Pissebedden leven bij voorkeur op donkere en vochtige plaatsen. In het vrije veld leven zij onder stenen, onder schors van bomen, onder gevallen bladeren, in vermolmd hout, voorts in mestvaalten op de boerderij, vuilnisbelten, composthopen, onder houtstapels en dergelijke. In huis kunnen ze voorkomen in vochtige kelders en opslagplaatsen waarin plantaardig materiaal te vinden is, zoals aardappelen, bloembollen, knollen, e.d.

Voedsel en schade

Gewoonlijk eten de dieren dood, meestal rottend, plantenmateriaal. Ze voeden zich soms ook wel met dierlijke resten en uitwerpselen, terwijl zij zich in zekere mate kunnen voeden met levende bacteriën en fungi (schimmels). Zij dragen in de natuur bij aan de humusvorming. Alleen indien pissebedden in grote aantallen in groentetuinen, tuinderijen, kweek- en broeikassen voorkomen, kunnen zij door hun vreterij aan kiemplanten en zachte planten (b.v. komkommerplantjes) schade veroorzaken.

Voor zover bekend brengen pissebedden geen ziekten over op de mens of zijn huisdieren en zijn dus onschadelijk voor de gezondheid.

Broedzorg

Een merkwaardig aspect in de leefwijze van de pissebed is de broedzorg. De wijfjes dragen de eieren bij zich in een aan de onderkant van het lichaam gelegen broedruimte tot de jonge larven uitkomen. Deze vorm van broedzorg maakt het de dieren mogelijk om na het binnendringen in een bepaalde ruimte, b.v. een kelder, deze snel te bevolken, als de omstandigheden, wat betreft temperatuur, vochtigheid en voedsel, daar gunstig zijn.

Na het verlaten van het moederdier, na ongeveer 4 weken, vindt de eerste vervelling plaats. Daarna kunnen de larven nog een tiental malen vervellen. De volwassen pissebedden kunnen wel twee jaar oud worden.

Bestrijding

Het komt regelmatig voor dat pissebedden van buitenaf onze woningen, caravans of tenten binnendringen, vooral als het buiten erg droog is. Ze hopen dan binnenshuis geschiktere leefomstandigheden (vooral vocht) te vinden.

Omdat de verblijfplaatsen van deze dieren in de directe omgeving van huizen meestal bestaan uit compost- of mesthopen, hopen tuinafval, vuilnisbelten, e.d., is het dus van belang, dat deze verblijfplaatsen, van waaruit ze de huizen kunnen binnendringen, worden opgeruimd. Om het binnendringen van de woning tegen te gaan moet men indien mogelijk de doorgangen, zoals luchtroosters, voorzien van fijnmazig gaas. In huis moeten vochtige plaatsen vermeden worden door betere ventilatie, verwarming, enz. Indien de dieren in een voor hen te droge kamer vertoeven, sterven ze na enige tijd en kunnen worden weggeveegd of weggezogen met een stofzuiger.

Eventueel kan men buiten omgekeerde bloempotten, gevuld met vochtige bladeren of hooi uitzetten, of een vochtige dweil waaronder de dieren op zoek naar een gunstige plek zich kunnen verzamelen. De dag daarop kan men de pissebedden doden met b.v. kokend water. Een chemische bestrijding in of buitenshuis is ongewenst, omdat na enige tijd de voor deze dieren gunstige plaatsen weer door soortgenoten worden opgevuld. Het is belangrijker de vochtigheid op zulke plaatsen te verlagen en het plantaardig materiaal te verwijderen. Het bespuiten van de omgeving met insecticiden moet beslist worden afgeraden. De zich overdag schuil houdende pissebedden bereikt men niet of nauwelijks, terwijl een dergelijke bespuiting wel allerlei insecten en vogels kan doden. Dit betekent dat ook de natuurlijke vijanden van de pissebed gedood worden en de bestrijding dus een averechtse werking heeft.

Afdeling Bestrijding van Ongedierte

▲ *Oniscus asellus L.*

▼ *Porcellio scaber Latr.*

(foto's Roel van Beek - Rijksinstituut voor Natuurbeheer).

